

V čem školy často chybují při šetření šikany – zkušenosti z cest s ČŠI

JARMILA KUBÁŇKOVÁ

Za posledních pět let jsem byla coby externí odborník několikrát přizvána k prošetřování stížnosti, která byla na školu podána v souvislosti s jejím postupem při šetření podezření na šikany. V tomto článku se budu zabývat třemi nejčastějšími omyly, na které jsem v navštívených školách narazila. A to s cílem uchránit žáky před tím, že jim bude ve školách ubližováno, a vás pedagogy před tím, že se v datové schránce vašeho zřizovatele objeví výsledek šetření stížnosti se závěrem „stížnost byla vyhodnocena jako důvodná“.

1. „ona je taková citlivka“; „taky je ho dost“; „tohle přece není žádná šikana“

Způsobů, jak smést ze stolu podezření, že žákovi vaší školy je záměrně, dlouhodobě, opakovaně ubližováno a je snižována jeho lidská důstojnost, aniž by on byl schopen se účinně bránit, je nepřeberně. A ačkoliv je známé, že odmítnutí přijmout určitou informaci a dále se jí zabývat, je přirozená lidská reakce na nepříjemné informace,¹ jako profesionálové se podle ní nemůžeme řídit.

Školy, kterým se daří odhalovat šikany v jejich zárodcích a počátečních stadiích, se tedy obvykle drží jednoduchého pravidla – **pokud se k nim dostane taková informace, automaticky** začínají jednat podle interního plánu, sestaveného v souladu s Metodickým pokynem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, tj. **začínají šetřit**.

2. „potřebujeme čas na pozorování“; „čekáme na PPP, až provede SORAD“²

V tomto bodu se jedná o legitimní postoj uplatněný v nevhodnou dobu. Pozorování třídy je v pořádku, jen to nesmí být na úkor dalších nutných kroků. **Je žádoucí, aby škola zvýšila dohled nad dotyčnými a současně aktivně sbírala další informace** (promluvila si pedagogy i nepedagogy, kteří třídu znají, s osobou, která přinesla prvotní informaci, a/nebo se žákem, kterému má být údajně ubližováno).

Velmi podobně lze pohlížet na snahu školy nechat třídu diagnostikovat metodou SORAD či nějakým podobným testem.

Tyto testy, učitelé popisované jako testy měřící „klima ve třídě“, event. „dynamiku třídy“, nejsou k řešení podezření na šikany vůbec potřeba. Ano, je dobré vědět, kdo má ve třídě jaký vliv a jak je kdo oblíbený, ovšem z toho nelze vyvodit, jak, kdo a komu ubližuje. A nejenže testování samo o sobě pro šetření šikany není podstatné, ale čekání na něj (v řádu týdnů či měsíců) už významně snižuje šance školy účinně zasáhnout. Je daleko efektivnější **využít SORAD po uzavření šetření** tak, aby vám pomohl při nastavování nových norem třídy.

3. „zeptám se na třídnické hodině, pokud se něco děje, tak mi to řeknou“

Jednoduchá pravda je taková, že obvykle neřeknou. V horším případě řeknou něco, co vaši pozornost odvede od podstaty potíže. Obvyklá trajektorie je totiž následující: Žáci přicházejí k učitelu a říkají, že se jim něco nelíbí. Učitel to vyhodnotí jako „blbost“, kterou si mají vyřešit sami. Žáci tedy dříve či později přestanou za učitelem chodit, protože mají zkušenost, že to nepomáhá.

A najednou přijde zcela veřejná otázka na to, co se ve třídě děje. Jenže žáci jsou taky jenom lidé, takže mají mnohdy ostych mluvit veřejně, protože se mohou zcela důvodně obávat msty těch, kteří ubližují. A kromě toho – jak mají věřit učitelu, že najednou začne řešit něco, co doteď považoval za blbost?

V poučených a prozíravých školách tohle vědí a umějí s tím pracovat – **s žáky mluví jednotlivě, jsou schopni zaručit jim anonymitu** (ve smyslu „nikdo se nedozví, že to vím od tebe“), **budují si se svými žáky důvěru** hned od počátku

¹ Viz např. stadia vyrovnávání se se ztrátou dle Kübler-Rossová, kdy po stadiu šoku nastává popření.

² Sociometrická ratingová metoda SORAD je speciální sociometrický postup vyvinutý pro psychosociální diagnostiku školních tříd. Nabízí individuálně diagnostické informace o všech žácích: zjišťovány jsou dimenze „sympatie–antipatie“ z pohledu spolužáků, emocionální vazba na třídu a vliv na ostatní žáky (jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu) – více viz <https://hogrefe.cz/sorad>.

PREVENCE

školní docházky (ve smyslu „řekni mi, pokud máš problém a nedaří se ti ho vyřešit“) a jsou ochotni průběžně vědomě vyhodnocovat, kdy mají zasáhnout a kdy mají žáka nechat, aby záležitost vyřešil sám.

Jak již bylo mnohokrát zmíněno, ubližování mezi žáky, které se dá považovat za šikanu, se může objevit v jakémkoliv kolektivu a navzdory sebelepším preventivním opatřením. Rozdíl mezi školami je dán především tím, zda jsou si této

možnosti vědomy a jak reagují na podněty, které se k nim od okolí ohledně možné šikany donesou.

Přeji vašim žákům i vám, abyste se těmto chybám při šetření podezření na šikanu vyhnuli. K tomu je ovšem třeba podezření na šikanu nejen začít šetřit, ale též dobře vyhodnotit nasbíraný materiál. Jak bezpečně projít úskalím hodnocení chování žáků, resp. jak a za co lze udělit sankce, tím se budu zabývat příště.

Mgr. Jarmila Kubáňková, Ph.D., metodička služeb 116 000 a 116 123, statutární zástupkyně
Cesta z krize, z. ú.

